Våld i nära relationer

- Mäns våld mot kvinnor
- Hedersrelaterat våld och förtryck

Västmanland den 21 oktober

Våld i nära relationer

- Alla män utövar inte våld och förtryck
- Alla invandrade utövar inte hedersvåld
- Även kvinnor kan utöva våld och förtryck mot männen
- Våld och förtryck förekommer även i samkönade förhållanden

MOTVERKA VÅLD I NÄRA RELATIONER

- Medfinansieras av Europeiska unionen
- Ägs av Samordningsförbundet RAR
- Delprojekt är Samordningsförbundet Centrala Östergötland och Finsam Karlskoga – Degerfors
- Pågår mellan augusti 2023 och juli 2026
- Syftet är kompetenshöjande insatser riktade till personal
- Målet är samordning av insatser och bättre samverkan

Vad är ”våld i nära relationer”

Med släktskap - Alla former av våld och förtryck i relationer och i familjer; parbrott, syskonbrott, föräldrabrott, vuxna barn mot föräldrar.

Utan släktskap - Även om det finns förtroende eller beroende mellan parterna; lärare, tränare, terapeuter, hemtjänstpersonal…

FN:s definition

FN definierar mäns våld mot kvinnor som: ”Varje könsrelaterad våldshandling som resulterar i, eller troligen kommer att leda till fysisk, sexuell eller psykisk skada eller lidande för kvinnor, samt hot om sådana handlingar, tvång eller godtycklig frihetsberövande, vare sig det sker i det offentliga eller privata livet.”

Den vanligaste formen av våldet i världen

- 1 av 3 kvinnor i världen utsätts för fysiskt eller sexuellt våld i sin livstid. 3,9 miljoner för könsstympning.
- Enligt uppskattning saknas 140 miljoner kvinnor idag för att de har aborterats, dödats efter födseln eller vanvårdats till döds som barn.
- Kvinnor äger enbart 1% av världens tillgångar och utgör 70% av världens fattigaste.
- 289 miljarder euro kostar mäns våld mot kvinnor i Europa årligen.
- Våld i nära relationer klassas som ett av våra största folkhälsoproblem av WHO.

och i Sverige?

- Mer än hälften av kvinnorna (55 procent) uppger att de har utsatts för någon form av våld av någon man sedan 15-årsdagen. 15 procent av alla kvinnor uppger att de har utsatts för våld av någon man under de senaste 12 månaderna, 42 procent att de har utsatts för våld av en man innan de fyllde 15 år.
- 1,2 våldtäkter per timme (28 varje dag), i 9 av 10 fall är våldtäktsmannen en person som kvinnan känner eller har en relation med. 10 kvinnor årligen dödas av en manlig partner.
- 10% av alla barn lever i en värld där det finns våld (210 000)
- 50% av alla tjejer trakasseras online.
- Två tredjedel av barn där mamman utsätts för våld blir själva utsatta, över 50% av fysiskt våld och 10% av sexuellt våld.

Jämställdhetsfråga?

- 20 procent av kvinnorna och 8 procent av männen hade under någon period i sitt vuxna liv levt med utsatthet för **upprepat och systematiskt psykiskt våld** som utövats av en aktuell eller tidigare partner.
- Runt 80 procent av de misstänkta för misshandel och **nästan 100 procent** av de misstänkta för **sexualbrott** är män. 91% kvinnor för anmälda våldtäkter är kvinnor (9% män och de flesta förövarna är män)
- Sedan 2022 dödas 10 kvinnor årligen, vilket är fem fall färre jämfört med 2021. Sist var det 2021 då män har dödats i en nära relation. I alla tio fall av **dödligt våld** i en parrelation **sedan 2022** var alltså offret en kvinna,

Olika typer av våld

- Psykiskt våld
- Materiellt våld
- Ekonomiskt våld
- Digitalt våld
- Fysiskt våld
- Sexuellt våld
- Försummelse och funktionsrelaterat våld
- Hedersvåld (kollektivt våld)
- Eftervåld

Andra typer av våld

- **Socialt våld** där offret inte tillåtas vara med i ett kollektiv (arbetsplats, skola, förening, gym, AW…)
- Våldsbettende i offrets närhet kan skapa en rädsla för att hon själv kan bli utsatt när som helst. Det kallas för **latent våld** som gör att offret lever i en ständig rädsla och undviker det beteende som kan väcka aggression hos förövaren.

Emotionell utpressning

Emotionell utpressning (en form av psykisk våld) handlar om att få sin vilja fram genom att vädja till känslor, ansvar och plikter. Detta är ofta en ouvertyr till våld i nära relationer.

Emotionell utpressning sker i sex steg där det ibland kan gå lite längre tid emellan:

1. Förövaren: Ställer krav
2. Offret: Gör motstånd
3. Förövaren: Kommer med fler argument
4. Offret: Gör fortfarande motstånd men något svagare
5. Förövaren: Kommer med ultimatum, hot om våld och inte sällan våld
6. Offret: Accepterar förövarens krav

OM-tankar

Om personen i någon form känner sig rädd när ens partner gör något av ”kärlek och omtanke” då är det klart att det inte handlar om en omtanke utan om psykiskt våld. Väldigt ofta projicerar offret skulden inåt och tar på sig ansvaret.

Det kan handla om att ursäkta eller förekomma förövarens krav och handlingar med

OM JAG GÖR A, KOMMER HAN (INTE) ATT GÖRA B.

Om jag lagar en ”godare” middag, blir han lugn.

Om jag ser till att barnen håller sig lugna, blir han inte arg och nervös.

Om jag tar på mig denna klänning i stället för den andra, kommer han inte att förolämpa mig.

Om jag förblir tyst, kommer att inte att anmärka på nåt.

Så tänker inte bara offret. Även förövaren och inte minst omgivningen resonerar ofta så. Fokuset ligger ofta på vad offret gör eller hade kunnat göra för att förhindra våldet.

Riskfaktorer

3 riskfaktorer som gör kvinnor extra sårbara;

1. brist på självförsörjning,
2. uteblivet stöd och skydd från samhället och
3. hur våldsamt samhället runtomkring henne är

Men den viktigaste och största riskfaktorn är **ojämställda maktstrukturer i samhället**

Vem är mannen?

- Uppskattningen visar att en tredjedel av de män som upplevt våld som barn utsätter sin partner.
- 8 av 10 kvinnor som utsätts för mäns våld har en partner som är född i Sverige.
- Våldsutövande män oftast fortsätter med sitt våldsamma beteende även vid nästa relation.
- De flesta utövare söker inte hjälp förrän de själva får konsekvenser.
- Vikten av personlighetsgrad (psykopatiska, narcissistiska och machiavellistiska)? Den brittiska studien visar att mindre än 1% av män har psykopati.

Vem är mannen?

1. ***Den intima terroristen*** Vill utöva makt och kontroll och gör det med allvarligt, upptrappat och upprepat våld. Våldet är inte ömsesidigt och kvinnorna fruktar för sina liv. **MAKT** är främsta drivmedel.

2. **Situationsbunden våldsutövare** Våldet kan vara ömsesidigt. Generellt mindre allvarligt och mindre upptrappat. Används sporadiskt. **VANMAKT** som främsta drivmedel.

Våldets olika faser

- Intensiv förälskelse och snabbt in i fast relation
- Kontroll och isolering
- Psykisk nedbrytning
- Upptrappning av våldet
- Anpassning och normalisering
- Växling mellan värme och kyla

Våldets olika faser

”Våldet börjar aldrig vid första slaget” – första slaget kommer oftast relativt sent i processen efter att den psykiska nedbrytningen har pågått under en längre tid.

Utsatta för våld gör ofta motstånd

En person som är utsatt för våld i nära relation gör ofta motstånd mot våldet på olika sätt. Hon försöker bevara sin värdighet och skydda sig själv och närstående från våldet så gott det går.

Genom att göra motstånd kan den våldsutsatta uppleva en viss kontroll över situationen, vilket kan göra att hon inte ser sig själv som ett brottsoffer eller ”misshandlad”.

Samhällets ansvar

- I Sverige är det staten, kommun och region som har ansvar att säkerställa att alla får det stöd och skydd de behöver. Därför krävs det kunskap, samverkan samt vilja och mod att prioritera arbetet.
- En våldsutsatt möter vanligen 8 – 10 olika kontaktpersoner. Om barnen är med i bilden kan det vara 30 – 50 personer.
- Kompetensutveckling och kunskap om våldets mekanismer;

1.Våga se att våldet förekommer

2.Bryt tystnaden och prata öppet om det i alla nätverk

3.Våga fråga henne om våldet

Det tar i genomsnitt 7 uppbrottsförsök att lämna en våldsam relation.

Exempel på stöd

1. Kollegiala stödsamtal

2. Stöd vid kontakt med sjukvård, dietist, kontaktpersoner, skyddat boende, uppföljande besök och telefonkontakt.

3. **010-223 57 60 Nationella stödtelefonen**

4. **020-50 50 50 Kvinnofridslinjen**

5. **020-80 80 80 Stödlinjen för män**

6. **020-555 666 Välj att sluta -** du få hjälp att förändra ett kontrollerande eller våldsamt beteende mot dina närstående.

Hedersrelaterat våld och förtryck (Kollektivt våld)

En brist på jämställdhet med kulturella förtecken

Hedersrelaterat våld och förtryck

1. Olika tolkningar och förklaringsmodeller
2. Vikten av att förstå mekanismer bakom. Kunskap – Förståelse – Acceptans
3. Orsaker till hedersvåldet i Sverige
4. Hur arbetar man med hedersvåldet?
5. Myter…

”Rätten att själv få välja sitt liv”

1. Vad måste hon göra som hon inte vill göra?
2. Vad vill hon göra som hon inte får göra?

Men det viktigaste…

Våga fråga om våldet!

Våga fråga om våldet!

Forskningen visar att det är få som tar illa upp av att få frågan. Tystnaden från omgivningen, att de flesta inte vågar fråga fastän de kanske misstänker eller vet är ett större problem. Kvinnojourer och kommunala stödverksamheters erfarenhet visar också att det faktum att någon faktiskt frågade, såg och sa något, ofta var avgörande för att en utsatt till slut förändrade sin situation.

Förslag på inledande frågor

1. Jag vet inte om det är problem för dig, men många av dem som jag träffar i mitt arbete har upplevt våld i sina nära relationer. Jag har därför börjat fråga alla rutinmässigt om detta. Har du blivit utsatt för våld av någon i din närhet?
2. Eftersom många av de personer jag träffar i mitt arbete lever med någon som skadar eller hotar dem frågar jag alla om övergrepp. Har du blivit utsatt för övergrepp?

Förslag på frågor

1. Hur trivs du hemma?
2. Hur är det hemma mellan er vuxna?
3. Hur mår barnen?
4. Är du orolig eller ledsen över något?
5. Hur har du när det gäller relationen med din partner?
6. Du verkar bekymrad över din partner. Skulle du vilja berätta mer för mig om det?
7. Uppträder din partner någonsin på ett skrämmande eller obehagligt sätt

Förslag på frågor

8. Har din partner eller närstående försökt hindra dig från att göra saker som är viktiga för dig? Att träffa vänner eller familj, arbeta, gå i skolan?

9. Har någon under det senaste året (månaden, veckan…) hotat dig, slagit dig, tvingat dig till sex eller på något annat sätt skadat dig?

10. Är du rädd för någon i din närmaste omgivning?

11. Har du haft sex mot din vilja?

12. Har någon rört dig på ett sätt du inte vill?

Förslag på frågor

13. Känns det tryggt för dig att gå hem?

14. Skulle det underlätta för dig att prata med mig om det som bekymrar dig?

15. Jag ser att du (…). Jag lyssnar gärna om du vill berätta för mig vad det är som händer. Om du inte vill prata så finns det (…). Skulle det vara ok om jag berättar vilken hjälp man kan få? Är det okej om jag ställer ytterligare frågor för att förstå din situation bättre?

Arbetsplatsen

- Endast en tredjedel av de som hade utsatts för våld i nära relation hade berättat om våldet för någon på arbetsplatsen, oftast för en kollega eller en chef.
- ca 50 procent av våldsutsatta uppger att våldet hade påverkat deras prestation på arbetsplatsen, ofta genom att de blev distraherade, trötta eller mådde dåligt, men ibland även på grund av fysiska skador och oplanerad frånvaro.
- En tredjedel av de svarande anade att en medarbetare utsatts för våld i nära relation, och ungefär var åttonde uppgav att de misstänkte att en kollega kunde ha utövat våld. De flesta ansåg att det påverkat kollegornas arbetsprestation.
- 11 000 kvinnor årligen blir sjukskrivna på grund av våldsutsatthet (en kvinna per timme).

Lästips: Kan arbetsplatsen vara trygg om hemmet inte är det? (2024)

Möjliga tecken (offret)

- helt verkar anpassa sin vardag utifrån sin partners behov
- ofta ställer in aktiviteter/möten i sista minuten
- alltid har tider att passa
- döljer blåmärken och skador med extra kläder och makeup
- nästan alltid blir lämnad och hämtad vid arbetet
- alltid ska vara tillgänglig på mobilen
- ofta blir uppringd på arbetstid
- sällan deltar i sociala aktiviteter kopplade till arbetsplatsen
- får oväntade besök eller måste lämna arbetsplatsen
- har svårigheter att ändra schema eller byta pass

Möjliga tecken (förövaren)

- har ett ombytligt humör eller känns hotfull
- ofta ringer sin partner
- försöker kontakta sin partner via sms och sociala medier
- hotar med att skada sig själv eller ta sitt liv om partnern gör slut
- ofta kommer för sent eller går tidigt
- uppvisar aggressivitet efter personliga telefonsamtal
- har svårt att koncentrera sig på arbetet
- ofta är involverad i arbetsplatsolyckor eller tillbud
- fått förändrad arbetsförmåga.

Fler saker att tänka på

- Enligt 14 kap 1 c § Socialtjänstlagen bör var och en som får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa, anmäla detta till socialnämnden.
- Inom både privat och offentlig sektor gäller tystnadsplikt för dem som arbetar med arbetsmiljöanpassning och rehabilitering.
- När hemmet blir en arbetsplats bör arbetsgivaren säkerställa att medarbetaren inte pressas att arbeta hemma av en våldsutövande partner.

Källor

- Att våga fråga! Handbok i att bemöta en våldsutsatt, Frida Walter (Visto förlag 2021)
- Motiverande samtal i arbete med våld i nära relationer, Liria Ortiz (Gothia kompetens 2021)
- Kvinnors trygghet. Ett jämställt samhälle fyllt av våld (Roks och Örebro universitet 2022)
- Jobbet var min enda trygga plats. Handbok för arbetsgivare om våld i nära relationer, Rita Grunbaum & Elin Holmgren (Gothia kompetens 2024)
- Våld i nära relationer: socialt arbete i forskning, teori och praktik, Eveliina Sinisalo & Linn Moser Hällen (Liber 2018)
- Varför minskar inte våldet i nära relationer?, Magnus Falkman (Books on Demand 2023)
- I dina kvarter: En bok alla bör läsa, om mäns våld mot kvinnor, Ingegerd Smedensjö

Kontakt

Vedad Begovic

Projektledare i Motverka våld i nära relationer

vedad@rarsormland.se

076 823 52 00

Medfinansieras av Europeiska unionen